

A képzés és a hivatás

A CSELEKVŐ ISKOLA gyakorlati, kísérletező tanításokat, kísérletező iskolát jelentett. Jeges Sándornak 1936-ban Szegeden napvilágot látott Vegytanítás a Cselekvő Iskolában című tankönyvében, és annak előszavában ma is érvényes megállapítást tesz: „Szerencsés dolog, hogy az iskola konzervatív intézmények közé tartozik, mert sohasem és seholsem dől be sekély talajon tengődő eszmeáramlatoknak. Ez a szükséges konzervatívizmus nem jelentheti azonban azt, hogy benne a pedagógiai kísérletezés tilos, mert hiszen hogyan képzelhető el haladás kísérletezés nélkül! Csakhogy a kísérletezésnek ne az összes iskola, hanem csupán egy-egy iskola legyen a terepe, mert egy modern állam közoktatásügyében semmi sem lehet olyan végzetes, mint az örökös kapkodás.” Jeges Sándor szerint a tanuló csak egyetlen módon tud „tevélegesen ismeretek” birtokába jutni, ha az ismereteket átéli. Az aktív átéléshez pedig kellenek az emberi művelődésünknek az alapjai a kézművesség és a beszéd.

Ha fellapozzuk az említett könyvet, például a *kén és oxydjai* című fejezetnél, ahol a szublimáló kén látványa a kémcsőben vagy a gyönyörű élénkszíntű virágok szirmai elszíntelentető széndioxid látványosan érdekes, látványosan motiváló történések.

A kéz ügyessége és a beszélő szervek képességei

Kármán Mór írja, hogy a kéz ügyességének és a beszélő szervek képességeinek fejlesztésével és ezek egymást erősítő hatásával az érzéki észrevétel finomságát és a kifejező mozgások pontosságát is fejleszthetjük. A kéz és szó ügyessége lényeges kellék a tanulmányok majdnem minden ágában. Egyetemista fiam gyűjtötte össze a kéz szimbolikájához az érveket. A gyűjtéséből számomra az derült ki, hogy a kéz szimbóluma egyszerre kézművesség és beszéd is.

A kéz funkciója, szimbolikája és az argumentálás

– Anatómiailag a kéz nyeregizülettel rendelkezik, amely a munka és a művészi finommozgás kulcsa. A nyeregizülettel képesek vagyunk a hüvelykujjunkt a többi ujjal szembe fordítani, azaz fogni, alkotni.

– A pszichodiagnosztikában a Rorschach projekciós tintapaca tesztjében az anatómiai megnevezések között a kéz is szerepel, de úgy, hogy a kéz csak az egész része, részlete. Az egész fontosabb a részletnél.

– A alsó testfél és a felső testfél szerepe különböző. Az alsó testfél a földön állást, a talajfogást, az ösztönéletet és a kiválasztást foglalja magában. Az alsó testfél egyben az ember autonómiáját, önrendelkezésének mértékét is kifejezi.

– A felső testfelet alkotja a kar, a kezek, a mellkas, az arc. „Ezek a testalkotók jelzik, hogy milyen viszonyban vagyunk a másik emberrel, érzelmeinken át különböző viszonylatokra utalhatunk a kéz használatával (lásd: testbeszéd). Ez a kéz szociális (társas) és munkavégző dimenziója. A dolgozattól kiderül, hogy a kéz szimbolikája csak az egész emberrel együtt értelmezhető helyesen. Kifejezhetünk vele szolidaritást, azonosulást, elutasítást, gyűlöletet is.

– A kéz szimbóluma a művészi alkotásban is megjelenik: Balatonfüreden a Tagore sétányon a balatoni 1953-as hajókatasztrófa emlékművén az emlékmű sík kőtáblájából emelkedik ki egy kéz tenyérrel felfelé (kérést kifejezve), a kéz ujjai pedig szétnyitva széttárva (félelemjel) láthatjuk.

Pestalozzi is beszél a fej, a szív és a kéz kiműveléséről, vagyis az értelem, az erkölcs és a munka elsajátításáról. A belső beszéd, a beszéd fejlesztése az értelmi fejlesztés feladata is. Az ok-okozati összefüggések feltárása, az argumentálás képessége, az előadás és a pontos kifejezés minden szakmában fontos lehet. A skolasztikusoktól is lehet tanulni beszéd és gondolkodás ügyében, akik gyakorlatként a pro és contra érveket összegyűjtve, egymással szembeállítva új megállapításokra (konklúzióra) jutottak.

A kultúra beavatkozást jelent

Weszely Ödön írja a modern pedagógia útjain című művében, hogy az emberi beavatkozás maga a kultúra. Beavatkozhatunk ennek megfelelően a szellemi világba (aminek produkuma a beszéd és az írásmű), és beavatkozhatunk az anyagi világba (a kéz munkája és szimbolikája). A felsőbbrendű szükségleteinket a szellemi kultúra területén tudjuk érvényesíteni. A szellemi kultúra területei a következők, ahová a „*beavatkozókat*” képezzük:

- a vallás,
- az erkölcs,
- a művészet,
- a tudomány területei.

A kultúra, ami beavatkozásaink (beszéd és kézművesség) alapján jön létre, szélesebb körű. Az alapvető szükségleteinknél beszélhetünk még

- a *testkultúráról* (a *szükségleti rendszer*),
- a *gazdasági kultúráról* (*termelés, kereskedelem*),
- a *társas közösség kultúrájáról* (*jog, politika*).

A kultúraalakítók hivatása

Térjünk vissza Kármán Mórhoz, aki szerint mindenkiben megvannak kora ifjúságától fogva késő aggkoráig azok a sajátos állandó vonások, amelyek hivatására, sorsára nézve döntenek. E vonások felismerése azonban – mondja Kármán – rendkívül nehéz, teljes világossággal csak a kifejlett, fölnvelt emberben jelentkezik. A kézművesség és beszéd fejlettsége vezet el bennünket a hivatásokhoz. Kármán szerint ebből a szempontból a felnőtteket kell vizsgálni. Nézzük meg, hogy a mai általában fiatalabb generáció milyen motívumok szerint keresi a kultúraalakítás lehetőségét.

A hivatáskeresés útjai

A hivatás központi fogalom, olyan, mint egy tagolási elv, ami körül kristályodik ki az egyes hivatások identitása. A hivatás elsődleges feladata a család megélhetésének biztosítása. Minden hivatásban döntőnek bizonyulnak azok a kritériumok, amelyek

- az *átállást, változtatási képességet*,
- az *együttműködést*,

– az *állandó tanulási motivációt, a fejlettebb képességeket* jelentik. A hivatásválasztásban is az emberi művelődésnek alapjai, a kézművesség és a beszéd jelöli ki a határait. Nézzük meg, hogyan választanak ma kultúrafenntartó és kultúraalakító hivatást a mai fiatal felnőttek.

Mai „hivatások” választásának módjai

A *kizárásos (kényelmes) mód*, ahogy ezt Gál Zoltán a Veszprémi Egyetem korábbi rektora is kifejtette: Vannak olyanok, akik úgy választanak életpályát, hogy a kéz munkáját tagadják.

Például azért nem mennek el mérnökök, mert ott sokat kell rajzolni, vagy azért nem lesz vegyész, mert ott sokat kell laborálni. Magam is ismertem olyan hallgatót, aki úgy választotta ki a „hivatását”, hogy ne legyen messzebb az egyetem 50 km-nél, és ne kelljen kollégiumba kényszerülnie.

A többszörös végzettség trendje: Ezt a fiatalok akkor választják, ha munkanélküliséget, gyermekgondozási időt kell eltölteniük, s emellett jól megfér a változatosságot hozó új szakma. Esetleg gyermekkori álmok megvalósulását látják (mint például az a negyvenes állatorvos hölgy, aki fodrásznak is tanult). Sok esetben az egyes végzettségek között gondolkodási időt tartanak.

A végzettség foka: Ma már nem élethivatásra készülnek a felsőoktatásba jelentkezők, hanem szeretnének magasabb végzettséget és akadémiai magasságokba emelkedni. Egyesek lineárisan végeznek előbb egyetemen, főiskolán (majdnem mindegy, milyen szakon) majd jöhetnek a különböző OKJ-s középfokú, felsőfokú tanfolyamok. Vannak, akik megfordítják a sorrendet, és előbb végeznek OKJ-s tanfolyamokat, különböző üzleti kurzusokat, és csak a végén kerülnek be a felsőoktatásba, a főiskolára vagy az egyetemre.

Az esetlegesség: A véletlen, a hirtelen jött motiváció is készíthet valakit arra, hogy elvégezzen egy főiskolát, egyetemet vagy éppen egy tanfolyamot. Azt is látni kell, hogy a *nemzedékről nemzedékre* való hivatásöröklődés mögött is a kényelem, a biztosabb út, a segítség nagyobb lehetősége, a pálya jobb ismerete és bejáratott ismeretségi kör található.

Az a régi kép, hogy valaki egyetlen hivatásra szánta rá magát, és abban az egyetlen hivatásban magas szinten kiképezte, továbbképezte magát, jeles eredményeket ért el szakmájában, ma már sokkal ritkább. Ennek okai között találhatjuk a felsőoktatás nem anyagi jellegű gondjait, a bürokratizmust a felsőoktatásban, a követelménykényszert az elmélyülési kényszer helyett.

A luxus a képzésben: Ismeretes, hogy a luxussal maga Rousseau és Pestalozzi is foglalkozott. A luxusról Emmanuel Kant azt írja, hogy a luxus a külső kultúra fejlettségének foka. A luxus Kant szerint a társadalmi jólét és az ízlés átlagon feletti együttes, közös kifejeződése. A valódi luxus ritkán jelenik meg a tudományok és a művészetek nélkül (J.J.Rousseau). Ez annyit jelent, hogy az emberi tapasztaláshoz az emberi kultúrához, az emberi társadalmi viszonyokhoz a luxust is meg kell ismernünk, miközben nem feledkezünk meg a másik szélső érték felemeléséről sem. A luxus esztétikum is, tudás is, s így erkölcsi jelentése sem lebecsülendő.

Egész embert akarunk

Ez a pedagógia célja! **Wesely Ödön** írja: „Egész ember a nevelés eszményképe. Műveltséget adunk, de olyat, amely ezzel a belső erőforrással összeforrt. Az egész ember egység, egysége a tartalmi és formális műveltségnek, de egysége a személyes belső erőnek és spontaneitásnak, érzésnek, tudásnak, akaratnak.” Nem okvetlenül káros a többféle végzettség akár különféle motivációs bázison választva is. A lényeges mozzanat, hogy valamennyi végzettségünket használjuk és integráljuk a magunk és a társadalom javára.

IRODALOM

- Kármán Mór: A nevelés feladatai. Adalékok a gymnasiumi oktatás elméletéhez. Budapest, Eggenberg Kiadó 1914.
- Rousseau Jean-Jacques : Preisschriften und Erziehungsplan. Hrsg. H.Röhrs, Pädagogische Quellentexte, Bad Heilbrunn Vlg.Klinkhardt, 1993
- Szolnoky Csaba: A kéz funkciója és szimbolikája, egyetemi szemináriumi dolgozat, Kézirat, Győr, 2008
- Wesely Ödön: A korszerű nevelés alapelvei. Budapest, a Királyi Magyar Egyetemi Nyomda Kiadása, 1935.
- Wesely Ödön: A modern pedagógia útjain. Budapest, Franklin kiadás 1918